

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ҚОҒАМДЫҚ ЖӘНЕ ГУМАНИТАРЛЫҚ
ҒЫЛЫМДАР СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ
И ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

1 (299)

ҚАҢТАР – АҚПАН 2015 ж.
ЯНВАРЬ – ФЕВРАЛЬ 2015 г.
JANUARY – FEBRUARY 2015

1962 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН ШЫҒА БАСТАҒАН
ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 1962 ГОДА
PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

ЖЫЛЫНА 6 РЕТ ШЫҒАДЫ
ВЫХОДИТ 6 РАЗ В ГОД
PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

АЛМАТЫ, ҚР ҰҒА
АЛМАТЫ, НАН РК
ALMATY, NAS RK

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА академигі

Пралиев С. Ж.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байпақов К.М.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрибаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сабикенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сулейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатубалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Байтанаев Б.А.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., чл.-корр. НАН РК **Қалижанов У.К.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА құрметті мүшесі **Дербісәлі А.**

Р е д а к ц и я к ең с е с і:

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайджан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Мұрадов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устищенко В.А.** (Украина)

Главный редактор

академик НАН РК
С. Ж. Пралиев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **К.М. Байпаков**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Сабиков**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абусейтова**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Байтанаев**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. фиол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.К. Койгельдиев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. фил. н., проф., Почетный член НАН РК **А. Дербисали**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук. ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 2000 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел. 272-13-19, 272-13-18,
www.nauka-nanrk.kz / social-human.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2015 г.

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75

Editor in chief

S.Zh. Praliyev,
academician of NAS RK

Editorial board:

U.B. Baymuratov, dr. econ. sc, prof., academician of NAS RK; **K.M. Baipakov**, dr. hist. sc., prof., academician of NAS RK; **G.Ye. Esim**, dr. philos. sc., prof., academician of NAS RK; **S.S. Kirabayev**, dr. phil. sc., prof., academician of NAS RK; **A.K. Koshanov**, dr. econ. sc, prof., academician of NAS RK; **K.N. Naribayev**, dr. econ. sc., prof., academician of NAS RK (deputy editor-in-chief); **A.N. Nysanbayev**, dr. philos. sc., prof., academician of NAS RK; **S.N. Sabikenov**, dr. jur. sc., prof., academician of NAS RK; **M.K. Suleimenov**, dr. jur. sc., prof., academician of NAS RK; **S.S. Satubaldin**, dr. econ. sc., prof., academician of NAS RK; **Kh.M. Abzhanov**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **M.Kh. Abusseitov**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **B.A. Baitanayev**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **B.A. Zhakyp**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **U.K. Kalizhanov**, dr. phil. sc., prof., corr. member of NAS RK; **D. Kamzabekuly**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **D.P. Kozhamzharova**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **M.K. Koigeldiev**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **Sh. Kurmanbaiuly**, dr. phil. sc., prof., corr. member of NAS RK; **Zh.K. Taymaganbetov**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **Z.K. Shaukenova**, dr. soc. sc., prof., corr. member of NAS RK; **A. Derbisali**, dr. phil. sc., prof., honorary member of NAS RK

Editorial staff:

G. Belostechnik, NAS Moldova academician (Moldova); **N. Velichanly**, NAS Azerbaijan academician (Azerbaijan); **T.N. Nazarov**, NAS Tajikistan academician (Tajikistan); **A. Roshka**, NAS Moldova academician (Moldova); **G. Rusnak**, NAS Moldova academician (Moldova); **Sh. Muradov**, NAS Azerbaijan corr.member (Azerbaijan); **Z. Safarova**, NAS Azerbaijan corr.member (Azerbaijan); **V.N. Vasilenko**, dr. econ. sc., prof. (Ukraine); **V.A. Ustimenko**, dr. jurid. sc., prof. (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities.
ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 2000 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,

[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz) / social-human.kz

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2015

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 1, Number 299 (2015), 295 – 299

**SUCCESSION OF NATIONAL TRADITIONS
IN THE ETHNODESIGN ART OF JEWELER KALMYRZA TASOV****K.Yeralin, B. Kozhamkulova, G. Daulet**International Kazakh-Turkish University named by Kh. A. Yesevi, Turkestan, Kazakhstan
E-mail: balnur.91@mail.ru**Key words:** jewelry art, study forms, national tradition, individuality in art.

Abstract. The article reviews and gives full information about the biography and career of the master, who is engaged in jewelry, K. Tasov. K. Tasov works with jewelry in the jewelry center of the city of Turkestan, South Kazakhstan region, and also teaches in jewelry school in the center of jewelry processing. He is a master-craftsman of the Republic of Kazakhstan, a member of handicraft communities, and also participated in the International Republican competition among creative artists and won the first place. Kalmyrza Tasov is a famous artist-jeweler of Kazakhstan, along with engaging with jewelry, he gives jewelry and aesthetic education to ensure continuity of national traditions. The article is needed in use for future pedagogs, professionals of the fine arts, and magistrates and doctoral students. The author, analyzing creative features, skills and techniques of K.Tasov, prepares future specialists, artists, teachers in the field of jewelry art criticism, as well as educates students with aesthetic knowledge.

УДК 746.4

**ЗЕРГЕР ҚАЛМЫРЗА ТАСОВТЫҢ
ЭТНОДИЗАЙНДЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ
ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮРДІҢ ЖАЛҒАСТЫҒЫ****Қ. Ералин, Б. Қожамқұлова, Г. Дәулет**

А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ түрік университеті, Түркістан, Қазақстан

Тірек сөздер: зергерлік өнер, форманы зерттеу, ұлттық дәстүр, өнердегі даралық.

Аннотация. Мақалада зергерлікпен айналысатын қолөнер шеберінің өмірі мен шығармашылығы туралы өнертанымдық мәліметтер берілген. Қ. Тасов Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан қаласында қолөнер орталығында зергерлік өнермен айналысады. Сонымен қатар, осы орталықтағы қолөнер мектебінде зергерлік өнер сыныбында дәріс береді. Шебер Қазақстан Республикасы қолөнер шеберлері одағының мүшесі, Халықаралық Республкалық көрмелерге қатысып, шығармалары өнер конкурстарында жүлделі орын алған. Қазақстанға белгілі шебер Қ. Тасов шығармашылық жұмыспен қатар шәкірттерге көркемдік білім мен эстетикалық тәрбие береді. Мақала мұғалімдер мен болашақ өнер мамандарына, магистранттар мен докторанттарға арналған. Автор мектеп оқушыларына эстетикалық тәрбие беруде, болашақ мұғалімдер мен өнер мамандарын даярлаудағы көркемдік-педагогикалық мәні бар шебер Қ.Тасовтың шығармашылығын ашып көрсетудің мазмұны мен әдістерін қарастырған.

Қазақтың бейнелеу өнерінің құрамындағы сәндік қол өнерін мәдениеттану тұрғысынан зерттеуге Ә.Марғұлан, Ө.Жәнібеков, Х.Арғынбаев, Ә.Тәжімұратов, М.Мұханов, Қ.Әміргазин, С.Қасиманов ауқымды үлес қосқан. Сәндік қолданбалы өнер үлгілерін пайдалану арқылы оқушыларға эстетикалық тәрбие беру мәселелері мен болашақ мұғалімдерді кәсіптік шеберлікке баулу жолдары Е.Асылханов, Ұ.Әбдіғаппарова, К.Ералин, Б.Ижанов еңбектерінде қарастырылған.

Қазақ халқының сәндік қолданбалы өнерін мектептегі бейнелеу өнері сабақтарында оқушылардың бейнелеу іс-әрекеттері мен шығармашылық қабілеттерін дамытудағы мүмкіндіктері Ә.Қамақовтың, Ж.Балкеновтың, С.Жолдасбекованың, Ұ.Әбдіғапбарованың зерттеулерінде ашып көрсетілген. Эстетикалық тәрбие мәселелері республикамыздың бейнелеу өнерін оқыту саласындағы ғалымдар Қ.Әмірғазин, С.Аманжолов, Б.Әлмұхамбетов, Д.А.Кемешов, А.Қамақов, Ж.Балкенов, Б.Оспанов, М.Абдрасилов еңбектерінде негізделген [3].

Ғылыми әдебиеттер мен өнердегі практиканы талдау жеке қолөнер шеберлерінің шығармашылығын өнер мен педагогика теориясында, практикасында жеткілікті көрініс таппағандығы айқындалды. Бұл мәселе, халықтың ұлттық өнерді тануға деген сұраныс пен ондай ақпараттардың өнертанымдық ғылыми айналымдар мен республика баспасөзінде жеткіліксіздігі арасында; ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығын танудың қажеттілігі мен бұл үдерісті танудың критерилерінің болмауы арасында орын алған қайшылықтардан көрінеді.

Қазақстанның өркениет әлемінен орын алып, дамыған елдер қатарына қосылуға ықпал ететін, бірден бір шарт – білімді ұрпақ өсіру мен тәрбиелеу болмақ. Сондықтан қазіргі еліміздің алдында біртұтас білім кеңістігін қалыптастыру міндетімен қатар, жеткіншектер санасында туған халқының мәдениетіне деген құрмет пен мақтаныш сезімін ұялатып, ұлттық рухты сіңіру, тарихы мен өнерін қастерлеуге тәрбиелеу қажеттігі көрінуде.

Жас ұрпақтың қолөнерді тануы жеткіліксіз болуы мен олардың ұлттық мәдени мұраларды қолдану арқылы мектеп оқушыларының білім алуында мәдени мұраларды қолдануға деген баға беру бағдарының жеткілікті дәрежеде қалыптаспағандығынан, сонымен қатар ұлттық қолөнері жарнамалау жеткіліксіздігінен көрінеді [1].

Зергерлік ұғымына деген ғалымдардың әр түрлі көзқарастарын талдау нәтижелері (Д.Шоқпаров, Қ.Әмірғазин, Б.Әлмұхамбетов,) және т.б. осы зергерлік түсінігінің мынандай негізгі құрамдаушылар болатындығын көрсетті: қолөнер білімдерінің бір саласы; алда тұрған металдан бұйым жасау іс-әрекеттің нәтижелі атқару үшін қажетті практикалық іскерліктер мен дағдылар нәтижелері; метал өңдеу шеберінің кәсіптік және жеке тұлғалық сапасы. Метал өңдеу өзіндік бейнелік тілі, көркемдік ойы бар халық мәдениетінің бір саласы болып табылады. Зергерлік өнердің бейнелік тілін меңгертуде, халқымыздың бай мұрасын игерудегі құнды ой-пікірлер мен татымды түйіндердің негізін қазақ ағартушыларының ой пікірлері мен көзқарастарынан байқаймыз. Олар қазақ халқының өткен өмірі мен болашағы жайлы ой-арманын, тілегін көрсетіп, ұлттық қолөнерге көңіл аудару қажеттігін ескерткен.

Қазақтың зергерлік өнері атадан-балаға үйретілетін өзіндік көркемдік ұстаздық дәстүрі бар халықтық мектеп болған. Бұл халықтық дәстүрдегі мектеп қазірге дейін жалғасып келеді. Қазіргі кезде қандай ауыл, қала болмасын халық шеберлері көптеп саналады. Солардың бірі зергер Қалмырза Тасов. Зергер шығармашылығындағының ерекшелігі ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығымен анықталады.

Зергерлік өнер – сән өнерінің және қолөнердің ежелгі түрлерінің бірі. Металды асыл немесе жартылай асыл тастармен әшекейлеуге негізделген. Зергерлік өнерге әсемдік бұйымдар мен ыдыс-аяқ жасау, қару-жарақ пен ат әбзелдерін әшекейлеу де жатады. Зергерлік өнерде шыңдау, құйма, тегістеу, біліктеу, көркем шекіме, канфаренье (өтпейтін бізбен шекіме жасау арқылы металдың үстіне бүршіктік және күңгірт әсер беру), бастырма, оймыштау, нақыштау, оброн (сурет айналасын ойып тастау техникасы), сымкәптау (филигрань), бүршік, қарала, тыныке (финифть), инкрустация, қырнау, жылтырату және т.б. тәсілдер қолданылады.

«Зергерлік өнер» ұғымының негізгі мазмұны қоршаған өмір шындығын түрлі іс-әрекеттер мүмкіндіктерін қолдану мен көру арқылы қабылдауға құралатындықтан осы саланы зерттеген еңбектерге жасалған талдау оның мазмұндық ерекшеліктерін көрсетуге мүмкіндік береді. Қалмырза Тасовтың зергерлік өнерінің мазмұндық ерекшеліктерін тану мынандай бағыттарды қамтиды: 1. Өзіндік жасалу тәсілдеріне, жасалатын материалдарына, шеберлерлік іс-әрекеттеріне байланысты; 2. Зергерлік бұйымының өмірде қолданылуына байланысты көрмелік-станоктық, тұрмыста қолдану бұйымдарға; 3. Бұйымының көркемдік ерекшелігіне байланысты: идеялық мазмұнына, композициялық құрылымына, колоритіне, ою өрнектеріне орындау техникасына; 4. Орындау дәстүрлеріне байланысты ұлттық дәстүрді жалғастыру және оны жаңа технологиямен толықтыру арқылы жасалған бұйымдар болып бөлінеді [2, 3].

Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағының ерекшелігі ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығының мазмұндық ерекшеліктеріне жасаған талдау бізге оның туындыларының атқаратын қызметін анықтауға мүмкіндік береді: 1. Практикалық: тұрмысқа қажетті көркем бұйымдарды жасау және практикалық қолданыста пайдалануға; 2. Эстетикалық: сұлулықты қабылдауға, қуанышқа бөлеуге, жақсы эмоциялық, көңілді күй туғызуға; 3. Ақпараттық: адам ойын, арман-тілегін, көзқарасын бейнелі түрде жеткізуге; 4. Танымдық: бұйым табиғат сұлулығын көрсетуге адамның наным-сенімдерін тұрмыс-тіршілігін бейнелеуге; мүмкіндік береді.

Тасов Қалмырза Әлібекұлы 1956 жылы 1 шілдеде Түркістан қаласында дүниеге келеді. 1963-1973 жылдары аралығында орта білім алды. 1974-1978 жылдары аралығында Шымкент педагогикалық институтының көркем-сурет графика факультетін бітірген. Бозбала шағында көрген сол түсі өмір бойы жүрек төріне мызғымастай орнап қалыпты. Күні бүгінге шейін көз алдына елестейді. Сол түсін есіне алса болды елегізіп, бір нәрсесін жоғалтқан жандай беймаза күй кешеді. Иә, түсінде үстіне әппақ шапан киген ақ сақалды қарияны көрген. Көрік басып тұр екен дейді. Бұл төсте тұрған қып-қызыл темірді балғамен солқылдата ұрып жатыр. Қызған темірден ұшқын шашырайды... Жаны рахаттанып, алты айырғанан тер саулап барады. Жан сарайы ашылған. Еңсесін езе беретін ауыр салмақтың қайда кеткенін білмейді... Сол күннен бастап Қалмырзадан тыныштық кетті. Ағаштан, темірден әртүрлі бұйымдар жасауға деген әуестігі арта берді. Сол құштарлық Қалмырзаны Шымкент педагогикалық институтының сурет-графика факультетіне жетелеген. Барды. Түсті. Жақсы бітіріп шықты. Институттан соң Түркістанға оралып мектепте сабақ беріп жүрген күндердің бірінде Қалмырзаның қолына ойламаған жерден Қызылорданың облыстық газеті түспесі бар ма. Сол газетте Мизам ұстаның зергерлік өнері жайлы мақала басылыпты. Ол кісі Қызылорда облысының Абай савхозында тұрады екен. "Жанымды қинайтыны - ата-аналарымнан үйренген асыл өнерімді, жылдар бойы тірнектеп жинаған тәжірибемді үйретіп кетер адам таппай жүрмін" депті Мизам ұста тілшімен әңгімелескенде. Бұл Қалмырзаның көңіліне тағы да алаң кіргізді. Етекпен тартқан ұсақ-түйек жүз шаруаны ысырып салып, Қызылордадағы Мизам ұстаға баруға көңілі ауды. Тіпті жеткенше асықты. Көре алмай қалам ба деген күдікті ой қариямен бетпе-бет жүздескенге шейін көңілінен сейілмей қойғанды. Мизам ұста алғашында тосырқай қарсы алған. Мән-жайды білген соң қатты қуанды. Дүкенін ашты, дүниелерін көрсетті. Ұзын бойлы, кең жауырында қарт ұста өмір бойы жинақтаған бай тәжірибесін Қалмырзаға үйретуден жалыққан жоқ. Қалмырзаны жанына ертіп ауыл ақсақалдарының үйін де аралап шыққан. Қай үйге барса да Қалмырза мені сонау Түркістаннан іздеп келіпті. Өнерімді үйреніп калсам дейді, менің де құдайдан тілерім осы емес пе? дейді кәдімгідей мақтаныш сезіммен. Қалмырза табандатқан бір ай жатып Мизам ұстадан темірден түйін түюдің қыр-сырын үйреніп кайтқан. Содан бері зергерлік өнерден қол үзбей, ұмыт бола бастаған әшекейлік бұйымдарды қайта жандандырумен келеді. Жүзік, сырға, алқа, білезік сияқты әйелдердің әшекейлік бұйымдарын өзіндік өрнекпен жасауды меңгерді. Қазір өнерді бағалай білетін жерлестері Қалмырзаның қолынан шыққан әшекейлік бұйымдарды баспай таниды. Ол кезінде Арыстан бабтың мұражайынан ғана көрген жұмыр білезікті соғудың кілтін тауып, құпиясын ашты. Кейінгі кезде сувинер тайқазан жасап, жұртты тағы бір елең еткізді. Бұл сувинердің Қожа Ахмет Ясауи кесенесінде тұрған қасиетті тайқазаннан еш өзгешелігі жоқ десе де болғандай. Әрбір өрнегіне шейін, әрбір емшегіне шейін айна қатесіз жасай білген. Бұл сувинер тайқазандар ұлы тойға келген қонақтарға таратылған сыйдың ең алды болды. Қалмырзада арман көп, соңымнан шәкірт ертсем дейді. Ұмыт бола бастаған ұлттық зергерлік өнерді қайта жандандырсам дейді. - Арғы аталарымызды, нағашы жұртымыз да зергерлікпен айналысқан. Біреулер болды ма, жоқ па, білмеймін. Өз әкем қолөнер жағына жоқ еді. Өлең оқитын. Поэзияны жақсы көретін. Маған да суретті қайтесің, оданда өлең оқы, дейтін. Бірақ мен өнердің осы саласын таңдағанымна қуанамын. Адам өз жүрегіне ең жақын іспен шұғылдануы керек деп ойлаймын,- дейді Қалмырза Тасов. Қалмырзаның шағын ғана дүкенінен түннің бір уағына шейін балғаның тақылдаған дауысы үзілмейді. Оның көкейіне небір ұшқыр ойлар, өрнекті суреттер де тек осы дүкеннің ішінде отырғанда ғана ұялайтын көрінеді. Өйткені ол өзін осы ұста дүкеніне кірген кезде өзгеше бақытты сезінеді. Кәсіпкерлікпен 1995 жылдан айналысады. Қалмырзаның кәсіптегі мақсаты көне, ұмыт болған зергерлік бұйымдарды қазіргі заман талабына сай қайта жанғырту.

Қол өнер шебері көптеген халықаралық және республикалық көрмелерге қатысқаны үшін мақтау қағаздарымен құнды сыйлықтарға ие болды. Түркістанның 1500 жылдығы қарсаңында

тойдың барынша мәнді де мазмұнды өтуіне белсене қатысты, ерекше еңбек сіңіргені үшін Қазақстан Республикасы ұлттық комиссиясының ЮНЕСКО бойынша өкілдері мақтау қағазымен марапаттады. Халықаралық аумақтық қол өнерді дамыту мақсатында өткен "Атырау-2001" көрмесінен шеберге сертификат берілді. Шағын және орта бизнес саласындағы 2003 жылғы Жылдың үздік қол өнер шебері номинациясының жүлдегері. II-ші қолөнершілер халықаралық "Жібек жолы" фестивалінің дипломын иемденуші. Қазіргі таңда осы өнерді дамыту мақсатында шәкірттеріне тәлім беруде.

Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ерекшелігі ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы шашбау, алқа, сырға, білезік, қапсырма, ер тұрман безендіру әшекейлерін жасау болып анықталады. Қалмырза Тасовтың метал өңдеу өнері: «Ұсталық өнер», «Зергерлік» «Зергерлік бұйымдар», «Қару жарақтар», «Тұрмыс заттары» болып бөлінеді. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығының бір ерекшелігі тұрмыс заттарының форма, түс, тұтыну қажеттігі, техникасы мен технологиясын жаңа материалдармен, жаңа жеке дара өзіндік ою өрнектермен ұштастыру, дәстүрлі зергерлікті жалғастыру болып табылады.

Зерттеу жұмыстарының нәтижелерін талдау-зерттеудің ғылыми болжамының дұрыстығын дәлелдеп, ұсынылып отырған ғылыми-әдістемелік жүйені қолдану тиімділігінің жоғары екендігін көрсетті. Зерттеу нәтижесінде қойылған міндеттер толығымен шешімін тапты және тиісті қорытынды жасалды.

1. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы мәселелерінің жеткіліксіз талдануы және оның қазіргі кезеңдегі өнертанымдық-педагогикалық мәні ескеріліп, зергерлік арқылы қазіргі қолөнерге талдау жасау әдістерін айқындау қажеттігін көрсетті. Талдау үдерісі өнер сыны мен теориясына негізделгенде нәтижелі болатыны анықталды.

2. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы негізгі ерекшелік ұлттық көркемдік дәстүрдің жаңа технологиялармен жалғастығы болып табылатындығы анықталды. Ұсынылған болжамның сенімділігі жүргізілген тәжірибелік-эксперимент жұмыстарының нәтижелерімен дәлелденді.

3. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы шығармашылығына жасалған талдау, жастардың қызығушылығын тудыратын, өнертанымдық педагогикалық және көркемдік білім берудің мүмкіндігі екендігін көрсетті. Оның зергерлік шығармаларының білім беру функциясын атқаратындығы, бұл зергерлік жастардың өнер білімдері мен іскерліктерін игертудің негізі екендігі анықталды.

4. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы жастардың зергерлікке деген оң қарым-қатынасының болуымен, шебердің халық сұранысын ескеруі мен ұлттық зергерлік дәстүрлі әдістерді жаңа технологиямен өз шығармашылығында ұштастыра қолданудың ұтымдылығы екені дәлелденді.

5. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы шығармашылық тұлғаның интегральдық сапасы ретінде, құрамдаушылары білімдер, іскерліктер мен дағдылар, жеке тұлғаның қалыптасқан кәсіби және жеке тұлғалық сапаларынан, сонымен қатар мұраттық сенімінен, алда тұрған қызметтің мотивациялық қондырғыларынан құралатыны анықталды [4, 5].

Зерттеу нәтижелері бойынша мынадай ұсыныстар жасауға болады: зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығын насихаттау бағдарламасы жасалса; оның ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығын насихаттаудың әдістемелік нұсқауларын практикаға ендірілсе, зерттеу жұмысының нәтижелерін ғылыми өнертанымдық айналымға ендірсе ұтымды болар еді.

Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы проблемасы күрделі болғандықтан, оның көптеген салаларын бірден қамту мүмкін емес. Зергер Қалмырза Тасовтың шығармашылығындағы ұлттық көркемдік дәстүрдің жалғастығы проблемасын зерттеудің болашағы, біздің ойымызша шебердің шығармашылық жұмыстарының тұтастығын, оның өз еңбегінде жаңа технологияны қолдану әдістерінің әрбірін жеке дара зерттеуді қажет етеді.

ӘДЕБИЕТ

[1] Марғұлан Ә. Қазақтың сәндік қолданбалы өнері. – Алматы: Өнер, 1989. – Т. 2. – 409 б.

[2] Әмірғазин Қ. Қазақ қолөнері. – Алматы, 1998. – 198 б.

- [3] Ералин Қ.Е., Ералина Ғ.Қ. Дизайн негіздері. – Түркістан: Тұран, 2012. – 179 б.
[4] Ералин К. Көркемдік білім мен эстетикалық тәрбие. Оқу құралы. – Түркістан: Ахмет Ясауи университетінің баспасы, 2013. – 75 б.т.
[5] Ералин К. Бейнелеу өнерінің арнаулы пәндерін оқыту әдістері. Оқу құралы. – Түркістан: Ахмет Ясауи университетінің баспасы, 2013. – 119 б.

REFERENCES

- [1] Margulan A.N. Kazakh folk applied art. Almaty, Art, 1989. Vol. 2. P. 409.
[2] Amirgazin K.ZH. Folk art of Kazakhs. Almaty, 1998. P. 198.
[3] Yeralin K.Ye., Yeralina G.K. Design bases. Turkestan: Turan, 2012. – P. 179.
[4] Yeralin K.Ye. Train aid. Turkestan: Publishing house of university named after A. Yasawi, 2013. P. 75.
[5] Yeralin K.Ye. Train aid. Turkestan: Publishing house of university named after A. Yasawi, 2013. P. 119.

ПРИЕМСТВЕННОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ ТРАДИЦИЙ В ЭТНОДИЗАЙНЕРСКОМ ТВОРЧЕСТВЕ ЮВЕЛИРА КАЛМЫРЗЫ ТАСОВА

К. Ералин, Б. Кожамкулова, Г. Даулет

Международный казахско-турецкий университет им. А. Ясауи, Туркистан, Казахстан

Ключевые слова: ювелирное искусство, исследование формы, национальная традиция, индивидуальность в искусстве.

Аннотация. В статье рассмотрена и дана полная информация о биографии и творчестве мастера, занимающегося ювелирными изделиями, К.Тасова. К.Тасов занимается ювелирными изделиями в ювелирном центре города Туркестан Южно-Казах-станской области, а также преподает в ювелирной школе в центре переработки ювелирных изделий. Он – мастер-ремесленник Республики Казахстана, член ремесленных сообществ, участвовал на Международном Республиканском конкурсе среди мастеров и занял первое место. Калмырза Тасов - знаменитый мастер-ювелир Казахстана, вместе с тем он, занимаясь ювелирными изделиями, преподает ювелирное дело и вносит вклад в эстетическое воспитание молодежи с обеспечением преемственности национальных традиций. Статья необходима в использовании для будущих педагогов, специалистов изобразительного искусства, магистрантов и докторантов. Автор, раскрывая творческие способности, мастерство и методы К.Тасова, подготавливает будущих специалистов, мастеров, педагогов в сфере ювелирного искусствознания, а также воспитывает школьников, обладающих эстетическими знаниями.

Поступила 27.01.2015г.

МАЗМҰНЫ

ТАРИХТЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

<i>Әбсаттар қажы Дербісәлі. Марокко мен Испаниядағы жәдігерліктеріміз.....</i>	5
<i>Камалов А.К. Советтік Азияға миссия: АҚШ-тың вице-президенті Генри Уоллестін Сібірде, Өзбекістанда және Қазақстанда (1944 ж.).....</i>	17
<i>Кәрімова Р.О. Шығыс Түркістанда маталарды өндіру: дәстүр сабақтастығы.....</i>	22
<i>Сүгірәлинов М.М. Ауғаныстан Хазарейлері.....</i>	28

ШЫҒЫС ДЕРЕКТАНУ

<i>Сағындықова Н.Ж. Ахмед Йүгнеки (Югнеки).....</i>	38
<i>Тохтабаева Ш.Ж. Көне заманның шығармашылық демі.....</i>	47
<i>Батырхан Б.Ш., Тоқтарбекова Л.Н. Фирдаусидің «шаһнама» дастанындағы даналық ойлар.....</i>	56
<i>Ошан Ж. Көне тарихи жәдігерден қалған жалғыз парак.....</i>	60
<i>Қамбарбекова Ф.Ә. «Иншай Тахир Вахид» – Қазақстан және Орталық Азия тарихын зерттеудегі дереккөз ретінде.....</i>	67
<i>Молотова Э.М. Бурхан Киличе ад-дин туралы тарихи шығармалардан ақпарлар.....</i>	76
<i>Каримова З.К. XVIII ғасырдағы қазақ-жоңғар байланыстары Молла Абд әл-Әлімдің «Ислам-наме» дереккөзінде.....</i>	79

ТІЛ БІЛІМІ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТАНУ

<i>Молотова Г.М. Уйғыр фольклорына үнді-араб-иран-түрік қарым-қатынасы.....</i>	85
<i>Юсупов Р. XX ғасырдың басындағы Шығыс Түркістандың әдеби жағдайы.....</i>	90
<i>Дюсенов Б.Д. ««Китаб ад-Дурра...» сөздігіндегі адамға қатысты сөздердің этнолингвистикалық сипаты».....</i>	94
<i>Масимова Х.В. Жазба ескерткіштердегі етістіктің Рай және Егіс, Жақ-сан категориялары.....</i>	99
<i>Баратова Ш.Б. Қазіргі қазақ және ұйғыр поэзиясында қара өлең ұйқасы және шалыс ұйқастың даму ерекшеліктері.....</i>	106

ҚАЗІРГІ ШЫҒЫСТАНУ ОЙЫ

<i>Джалилов З.Г. Хариджизм: радикалды исламның генезистік тарих дамуында.....</i>	111
<i>Мансурова А.С. Діни толеранттылық және діни диалог ара шарттар глобалдық нақтылықта.....</i>	117
<i>Байдаров Е.Ұ. Қазақстан қоғамының этноәлеуметтік және этноконфессионалды тұрғысындағы өзбек этникалық тобының орны.....</i>	123
<i>Дүйсен Ф.М. Орталық Азия және Үндістанның туризм мен рекреация саласындағы ынтымақтастығының болашағы: жағдайлары және ресурстары.....</i>	135
<i>Шаймарданова Н.Ж. Келіспеушілік пен қарама-қайшылық контекстіндегі жапон-корей қарым-қатынастарының тарихы.....</i>	142
<i>Руденко Е.И. Жаһандық оңтүстік азиялық шетжұрт: қалыптастыруы, сыныптамасы, маңыздылығы.....</i>	147
<i>Хаджиева Г.У. Дамушы мемлекеттердің әлеуметтік-экономикалық жаңаруын зерттеудің теориялық аспектілері.....</i>	155
<i>Мадалиева Ж.К. Мифология мәдениеттің тарихи серпінділігінде.....</i>	162

ЖАС ҒАЛЫМДАРДЫҢ ЗЕРТТЕУЛЕРІ

<i>Муратбекова А.М. Қытай–Үндістан қарым-қатынастарындағы территориялық шиеленістер.....</i>	169
<i>Қоңырбай Ә.Р. Жаңа Жібек Жолының қалыптасуы: экономикалық потенциал мен Қазақстан үшін перспективалар.....</i>	176
<i>Бәтенова А.Ж. Саяси жаңару саясаты жүргізілген Жапония (1797–1900 жж.).....</i>	186
<i>Мукатова Ә. Сәйкестік зерттеу тұжырымдамасына шыққан көзқарас: тарихнама аспекті.....</i>	192
<i>Әубәкір А. Көне түрік ғұрыптық кешендері этносемантикасының кейбір қырлары.....</i>	196

* * *

<i>Сапарбаев Б.А., Көкенова А.Т., Әбілкасым А.Б. Инновациялық іс-әрекетті мемлекеттік қолдау – ғаламдастыру жағдайында ұлттық экономиканың тиімділігін арттыру факторы ретінде.....</i>	203
<i>Әбіқаева М. Қазақстан Республикасында энергетика келешегінің дамуы мен қуат үнемдеу әлеуеті.....</i>	207
<i>Алауханов Е.О. Отандық қылмысты зерттеулерінің дамыту жолдары. Жетістіктері және мәселелері.....</i>	211
<i>Альмурзаева Б.К., Кубиева В.А., Салиш С., Сағиева А.Т. «Білім беру сапасы»: негізгі тәсілдер және түсіндірмелер.....</i>	215
<i>Аюпова З.К., Құсайынов Д.Ө. Дүниетаным қалыптасуындағы дұрыс ойлаудың орны мен мәні жайлы.....</i>	220
<i>Досжан Р.К. Абай Құнанбаев шығармашылығындағы жастарды тәрбиелеудегі білім және еңбек идеясы.....</i>	227

<i>Егембердиева С.М., Абдраманова Г.Қ., Есмағұлова Н.Д.</i> Ықпалдасу шарттарындағы Қазақстан мен	
Польшаның әлеуметтік-экономикалық мәселелері.....	231
<i>Жанақова Н.Т.</i> Тың игеру науқаны және қазақ тілінің тағдыры.....	238
<i>Байбекова М.М., Анарбаев З.З.</i> Қазақстан Республикасындағы психологиялық қызметтің ролі.....	243
<i>Картаева Т.Е.</i> Шығыр қондырғысы және оның қолданыс аясы.....	247
<i>Көкенова А.Т., Ағмасова Г.С.</i> Әлеуметтік қорғау модельдерінің дамуындағы негізгі тенденциялар.....	255
<i>Нахытбекова Э.И.</i> Ағылшын тілі пәнін өту барысындағы жобалап оқыту әдісін қолданудың өзектілігі.....	260
<i>Ералин Қ., Қожамқұлова Б., Исаева Н.</i> Қыш өңдеу шебері Абай Рысбековтың этнодизайндық шығармашылығы.....	263
<i>Тебегенов Т.С.</i> Жүсіпбек Аймауытов пьесаларындағы әлеуметтік қайшылық шындығы.....	266
<i>Шамахова А.</i> Өмір шындығын бейнелеудегі көркемдік уақыт пен көркемдік қиял	
(Шыңғыс Айтматовтың «Жан пίδα» романы бойынша).....	274
<i>Көкенова А.Т., Ағмасова Г.С.</i> Инновациялық әлеуметті бағалаудың әдістемелік негіздері.....	279
<i>Тастанбекова К.Н., Шамұратова Н.Б., Бабажанова Ж.А., Төреқұлова Д.М., Жұманова Б.К.</i> Халықтың келейлік деңгейін қысқарту үшін бюджеттен бөлінген қаражатты жоспарлау мен игеру.....	286
<i>Ералин Қ., Қожамқұлова Б., Дәулет Г.</i> Зергер Қалмырза Тасовтың этнодизайндық шығармашылығындағы ұлттық дәстүрдің жалғастығы.....	295
<i>Тебегенов Т.С.</i> Жүсіпбек Аймауытовтың драматургиясы: классикалық дәстүр және суреткерлік дүниетаным сипаты.....	300
<i>Шамахова А.</i> Роман арқауындағы тарихи кезең шындығы (Шыңғыс Айтматовтың «Ғасырдан да ұзақ күн» романы бойынша).....	305
<i>Смағұлова Г.Н.</i> Құндылықтар әлеміндегі «сұлулық» концептісі.....	311
<i>Ауелгазина Т.К.</i> Мәңгілік ел идеясы – Қазақстандық патриотизмнің түпқазығы.....	317
<i>Шойбекова Ғ.Б.</i> Дыбыстар сәйкестігінің лексикалық құрамды толықтырудағы ролі.....	321
<i>Қабдылқызы А., Бұғыбаева Ж.</i> Туынды топонимдердің нөлдік жұрнақ арқылы жасалуы.....	325

СОДЕРЖАНИЕ

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ИСТОРИИ

<i>Дербисали А.Б.</i> Наши реликвии из Марокко и Испании.....	5
<i>Камалов А.К.</i> Миссия в Советскую Азию: вице-президент США Генри Уоллес в Сибири, Узбекистане и Казахстане (1944 г.).....	17
<i>Каримова Р.У.</i> Производство тканей в Восточном Туркестане: преемственность традиций.....	22
<i>Сугралинов М.М.</i> Хазарейцы Афганистана.....	28

ВОСТОЧНЫЕ ИСТОЧНИКИ И ИСТОРИОГРАФИЯ

<i>Сагандыкова Н.Ж.</i> Ахмед Йугнеки (Югнеки).....	38
<i>Тохтабаева Ш.Ж.</i> Творческое дыхание далеких эпох.....	47
<i>Батырхан Б.Ш., Токтарбекова Л.Н.</i> Мудрые изречения Фирдоуси в поэме «Шахнаме».....	56
<i>Ошан Ж.</i> О сохранившемся древнеисторическом документе.....	60
<i>Камбарбекова Г.А.</i> «Иншай Тахир Вахид» – как источник по истории Казахстана и Центральной Азии.....	67
<i>Молотова Э.М.</i> Сведения из исторических сочинений о Бурхан ад-дин Киличе.....	76
<i>Каримова З.К.</i> Казахско-джунгарские взаимоотношения в XVIII веке в историческом сочинении «Ислам-наме» Моллы Абд аль-Алма.....	79

ЯЗЫКОЗНАНИЕ И ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Молотова Г.М.</i> Индо-арабо-иранское влияние на уйгурский фольклор.....	85
<i>Юсупов Р.К.</i> Литературная среда Восточного Туркестана начала XX века.....	90
<i>Дюсенов Б.Д.</i> Этнолингвистическая характеристика терминов о человеке в словаре «Китаб ад-Дурра...».....	94
<i>Масимова Х.В.</i> Категория залога, времени и степени в письменных памятниках.....	99
<i>Баратова Ш.Б.</i> Особенности развития рифмы в современной казахской и уйгурской поэзии.....	106

СОВРЕМЕННАЯ ВОСТОКОВЕДНАЯ МЫСЛЬ

<i>Джалилов З.Г.</i> Хариджизм: к истории генезиса и развития радикального исламизма.....	111
<i>Мансурова А.С.</i> Религиозная толерантность и религиозный диалог в условиях глобализирующей реальности.....	117
<i>Байдаров Е.У.</i> Роль узбекской этнической группы в этносоциальном и этноконфессиональном разрезе казахстанского общества.....	126
<i>Дуйсен Г.М.</i> Перспективы сотрудничества в индустрии туризма и рекреации Центральной Азии и Индии: условия и ресурсы.....	135
<i>Шаймарданова Н.Ж.</i> Ретроспектива японо-корейских отношений в контексте существующих разногласий и противоречий.....	142
<i>Руденко Е.И.</i> Глобальная южно-азиатская диаспора: формирование, классификация, значение.....	147
<i>Хаджиева Г.У.</i> Теоретические аспекты исследования социально-экономической модернизации развивающихся стран.....	155
<i>Мадалиева Ж.К.</i> Мифология в исторической динамике культуры.....	162

ИССЛЕДОВАНИЯ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

<i>Муратбекова А.М.</i> Территориальный спор в китайско-индийских отношениях.....	169
<i>Конырбай А.Р.</i> Формирование Нового Шелкового Пути: экономический потенциал и перспективы для Казахстана.....	176
<i>Батенова А.Ж.</i> Политическая модернизация Японии (1797–1912 гг.).....	186
<i>Мукатова А.М.</i> Примордиалистский подход в изучении концепта идентичности: историографический аспект.....	192
<i>Аубакир А.</i> Некоторые аспекты этносемантики в древнетюркской традиции.....	196

* * *

<i>Сапарбаев Б.А., Кокенова А.Т., Абилкасым А.Б.</i> Государственная поддержка инновационной деятельности как фактор роста эффективности национальной экономики в условиях глобализации.....	203
<i>Абикаева М.</i> Перспективы развития энергетики и потенциал энергосбережения в Республике Казахстан.....	207
<i>Алауханов Е.О.</i> Пути развития отечественной криминологии. Достижения и проблемы.....	211
<i>Альмурзаева Б.К., Кубиева В.А., Салиш С., Сагиева А.Т.</i> «Качество образования»: основные подходы и трактовки.....	215
<i>Аюпова З.К., Кусаинов Д.У.</i> О месте и роли здравого смысла в становлении мировоззрения.....	220
<i>Досжан Р.К.</i> Идеи знания и труда в творчестве Абая Кунанбаева в воспитании молодежи.....	227
<i>Егембердиева С.М., Абдраманова Г.К., Есмагулова Н.Д.</i> Социально-экономические проблемы Казахстана и Польши в условиях интеграции.....	231

<i>Жанакова Н.Т.</i> Освоение целины и судьба казахского языка.....	238
<i>Байбекова М.М., Анарбаев З.З.</i> Роль психологической службы в Республике Казахстан.....	243
<i>Картаева Т.Е.</i> Чигирь – водоподъемное устройство и его объект использования.....	247
<i>Кокенова А.Т., Агмасова Г.С.</i> Основные направления развития моделей социальной защиты.....	254
<i>Нахытбекова Э.И.</i> Актуальность использования проектных методов обучения на уроках английского языка.....	260
<i>Ералин К., Кожамкулова Б., Исаева Н.</i> Этнодизайнерское творчество мастера по керамике Абая Рысбекова.....	163
<i>Тебегенов Т.С.</i> Социальные противоречия в пьесах Жусипбека Аймауытова.....	266
<i>Шамахова А.</i> Жизненная правда на примерах красочного изображения времени и фантазий (по роману Чингиза Айтматова «Плаха»).....	274
<i>Кокенова А.Т., Агмасова Г.С.</i> Методические основы оценки инновационного потенциала.....	279
<i>Тастанбекова К.Н., Шамуратова Н.Б., Бабажанова Ж.А., Турекулова Д.М., Жуманова Б.К.</i> Планирование и освоение бюджетных средств, выделенных на сокращение уровня бедности населения.....	286
<i>Ералин К., Кожамкулова Б., Даулет Г.</i> Приемственность национальных традиций в этнодизайнерском творчестве ювелира Калмырзы Тасова.....	295
<i>Тебегенов Т.С.</i> Драматургия Жусипбека Аймауытова: классические традиции и художественное мировоззрение.....	300
<i>Шамахова А.</i> Историческая правда в сюжете романа (по роману Чингиза Айтматова «И дольше века длится день»).....	305
<i>Смагулова Г.Н.</i> Особенности фразеологической репрезентации концепта «красота» в казахском языке.....	311
<i>Ауелгазина Т.К.</i> Идея Мәңгілік ел – как основа казахстанского патриотизма.....	317
<i>Шойбекова Г.Б.</i> Роль чередования звуков в пополнении лексического состава.....	321
<i>Кабдылқызы А., Бугыбаева Ж.</i> Образование производных топонимов с помощью нулевого аффикса.....	325

CONTENTS

TOPICAL ISSUES OF HISTORY

<i>Derbisali Abdsattar</i> . Our relics from Morocco and Spain.....	5
<i>Kamalov A.K.</i> Mission to the Soviet Asia: the Vice President of the United States Henry Wallace in Siberia, Uzbekistan and Kazakhstan (1944).....	17
<i>Karimova Risalat</i> . Production of fabrics in the East Turkestan: the continuity of traditions.....	22
<i>Sugralinov Marlen</i> . Hazaras of Afghanistan.....	28

EAST SOURCE STUDY

<i>Sagandykova Nagima</i> . Ahmed Yugneki (Yugneki).....	38
<i>Tokhtabayeva Shayzada</i> . Creative breath of far eras.....	47
<i>Batyrkhan B.Sh., Toktarbekova Laura</i> . The Wise Sayings of Firdausi in «Shahname» Poem.....	56
<i>Oshan Zhanimkhan</i> . About the remained drevneistoricheskyy document.....	60
<i>Kambarbekova Gallia</i> . «Insha Tahir Waheed» – as a source on the history of Kazakhstan and Central Asia.....	67
<i>Molotova Elvira</i> . Data from historical compositions about Burkhan a hell dynes Kilich.....	76
<i>Karimova Zulfiyam</i> . Kazakh джунгарские relationship in the XVIII century in historical composition of "Islam-name" Malls Abd al-Alma.....	79

LINGUISTICS AND LITERARY CRITICISM

<i>Molotova Gulbahrem</i> . Indo-Arab-Iranian influence on the Uigur folklore.....	85
<i>Yusupov Rakhimzhan</i> . Literary environment of Eastern Turkistan in the beginning of the XX century.....	90
<i>Dyusenov Bagdat</i> . Etnolingvisticheskaya the characteristic of terms about the person in the dictionary "Kitab ad-Durra...".....	94
<i>Masimova Halminam</i> . Category of mortgage, to time and degree in writing monuments.....	99
<i>Baratova Shairyam</i> . Features of development of a rhyme in modern Kazakh and Uigur poetry.....	106

THE MODERN EAST THOUGHT

<i>Jalilov Zaur</i> . Haridzhizm: the history of genesis and development of radical islamizm.....	111
<i>Mansurova Asseli</i> . Religious tolerance and religious dialogue in the conditions of the globalizing reality.....	117
<i>Baydarov Erkin</i> . The role of the Uzbek ethnic group in the ethno-social and ethno-confessional context of Kazakhstan's society.....	123
<i>Duisen M. Galymzhan</i> . Prospects for Cooperation in the Travel and Tourism Industry of Central Asia and India: Conditions and Resources.....	135
<i>Shaimardanova Nazigul</i> . Retrospective of Japanese-Korean Relations in the Context of Differences and Contradictions.....	142
<i>Yelena I. Rudenko</i> . Worldwide South Asian Diaspora: Emergence, Classification, Significance.....	147
<i>Khadzhiyeva Gulzhahan</i> . Theoretical aspects of research on socio-economic modernization of developing countries.....	155
<i>Madaliyeva Zhanyl</i> . Mythology in historical dynamics of culture.....	162

YOUNG SCHOLARS RESEARCHES

<i>Muratbekova Albina</i> . Territorial disputes in the China-India relations.....	169
<i>Adilet R. Konirbay</i> . The formation of New Silk Road: economic potential and perspectives for Kazakhstan.....	176
<i>Batenova Alua</i> . Political modernization of Japan (1797–1912).....	186
<i>Mukatova Aliya</i> . Primordial approach to the study of the concept of identity: historiographical aspect.....	192
<i>Armand Aubaquir</i> . Some aspects of ethnosemantics in drevnetyurksky tradition.....	196

* * *

<i>Saparbaev B.A., Kokenova A.T., Abilkasym A.B.</i> State support of innovative activity – as factor of growth of efficiency of national economy in the conditions of globalization.....	203
<i>Abikayeva M.</i> Prospects of development of energy and potential of energy-savings in Republic of Kazakhstan.....	207
<i>Alaukhanov E.O.</i> The way of development of criminology. Achievements and challenges.....	211
<i>Almurzayeva B.K., Kubiyeva V.A., Salish S., Sagiyeva A.T.</i> «Quality of education»: basic approaches and interpretations.....	215
<i>Ayupova Z.K., Kussainov D.U.</i> About the place and role of the common sense in the formation of outlook.....	220
<i>Doszhan R.K.</i> The ideas of knowledge and work for youth education in the oeuvre of Abay Kunanbaev.....	227
<i>Yegemberdieva S.M., Abdramanova G.K., Yesmagulova N.D.</i> Social and economic problems of Kazakhstan and Poland in integration conditions.....	231
<i>Zhanakova N.T.</i> Mastering of virgin soil and fate of Kazakh.....	238

<i>Baybekova M.M., Anarbayev Z.Z.</i> A role of psychological service in the Republic of Kazakhstan.....	243
<i>Kartayeva T.Ye.</i> Chyhir – water-lifting device and its use of the object.....	247
<i>Kokenova A.T., Agmasova G.S.</i> Main directions of development of models of social protection.....	254
<i>Nakhypbekova E.</i> Relevance of using project methods at the English lessons.....	260
<i>Yeralin K., Kozhamkulova B., Isaeva N.</i> Ethnodesigner art of ceramic master Abai Rysbekov.....	263
<i>Tebergenov T.S.</i> Social contradictions in the plays of Zhusipbek Aymaulytov.....	266
<i>Shamakhova A.</i> A true example of colorful images and fantasies (based on the novel of Chingiz Aitmatov "Block").....	274
<i>Kokenova A.T., Agmasova G.S.</i> Methodical bases of the assessment of innovative potential.....	279
<i>Tastanbekova K.N., Shamuratova N.B., Babazhanova Zh.A., Turekulova D.M., Zhumanova B.K.</i> Planning and mastering of budgetary funds allocated on reduction of poverty level of the population.....	286
<i>Yeralin K., Kozhamkulova B., Daulet G.</i> Succession of national traditions in the ethnodesign art of jeweler Kalmyrza Tasov.....	295
<i>Tebergenov T.S.</i> Dramaturgy of Zhusipbek Fymaulytov: classic traditions and artistic outlook.....	300
<i>Shamakhova A.</i> Historical truth in the plot of the novel (based on the novel by Chingiz Aitmatov "Day lasts more than a hundred").....	305
<i>Smagulova G.N.</i> Features frazeologičeskoj representation of the concept of "beauty" in Kazakh language.....	311
<i>Auelgazina T.K.</i> the idea of the eternal people - as the basis of the Kazakhstan patriotism.....	317
<i>Shoibekova G.</i> The role of changing voices in enlarge of lexical composition.....	321
<i>Kabdylkzy A., Bugybaikyzy Zh.</i> The formation of derivative toponyms by using zero affixation.....	325

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

social-human.kz

Редактор *М. С. Ахметова*

Верстка на компьютере *Д. Н. Калкабековой*

Подписано в печать 04.02.2015.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.

21 п.л. Тираж 2000. Заказ 1.